

Advies over een nieuwe beheersovereenkomst met de openbare omroep

Vlaamse Onderwijsraad
Kunstlaan 6 bus 6
BE-1210 Brussel
T +32 2 219 42 99
F +32 2 219 81 18
www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Advies over een nieuwe beheersovereenkomst met de openbare omroep

1 Situering

In 2007 sloot de Vlaamse Regering een beheersovereenkomst af voor vier jaar met de openbare omroep VRT. Deze loopt af in 2011. Mediaminister Ingrid Lieten bereidt momenteel een nieuwe overeenkomst voor de periode 2012-2016 voor. Naast het advies van de Sectorraad Media (van de Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media) wil zij hiervoor ook de aandachtspunten kennen van de overige betrokken maatschappelijke sectoren, waaronder onderwijs.

Ter voorbereiding van zijn advies deed de Sectorraad Media begin 2010 een bevraging bij het middenveld over de toekomstige rol van de VRT. Het Vlor-secretariaat nam hier aan deel in een rondetafel met ook vertegenwoordigers van de onderwijskoepels (VSKO, OVSG), Klasse, Kind en Gezin, de Jeugdraad en de adviesraad voor Wetenschap en Innovatie (VRWI).

Dit advies werd voorbereid door een ad-hocwerkgroep onder het voorzitterschap van Mia Douterlungne en werd unaniem uitgebracht door de Algemene Raad op 25 november 2010.

2 De huidige beheersovereenkomst

Ter voorbereiding van de huidige beheersovereenkomst (2007-2011) formuleerde de Vlor een advies over de toekomst van de Vlaamse openbare omroep waarin hij enkele verwachtingen meegaf vanuit onderwijs.¹ De raad pleitte toen voor een verankering van de educatieve dimensie in alle programma's en reikte enkele onderwerpen aan voor een samenwerking en overleg tussen omroep en onderwijs: uitwisseling van deskundigheid over multimediale leermiddelen, het beschikbaar maken van het VRT-archief voor formele en informele leercontexten en een elektronisch leerplatform.

In de huidige beheersovereenkomst stelt de Vlor vast dat deze van de openbare omroep wel een 'bijzondere aandacht' verwacht voor educatie², maar dat deze weinig verankerd is doorheen het globale programma-aanbod. 'Ontplooien' is dan wel één van de centrale waarden in het generalistisch aanbod van de omroep (naast 'signaleren' en 'verbinden')³, de Vlor vraagt zich af waarom deze moeten beperkt blijven tot specifieke netten (i.c. Canvas en Radio 1) of specifieke programma's. Hij vindt de performantiedoelstelling van 25% educatief bereik bij het grote publiek⁴ te weinig ambitieus.

¹ VLOR-ALGEMENE RAAD, *Advies over de toekomst van de openbare omroep*, 23 juni 2005.

² *Beheersovereenkomst 2007-2011 tussen de VRT en de Vlaamse Gemeenschap. De opdracht van de Openbare Omroep in het digitaal tijdperk*, 20 juli 2006, p.2.

³ *Beheersovereenkomst 2007-2011*, p.12-13.

⁴ *Beheersovereenkomst 2007-2011*, p.20

De raad stelt bovendien vast dat niet is ingegaan op zijn vraag tot overleg en samenwerking tussen onderwijs en openbare omroep.

3 Advies

3.1 Een brede invulling van de educatieve dimensie

In het eigentijds onderwijs wordt het leren niet beperkt tot een specifieke leeftijdsfase of leercontext. Onze snel evoluerende informatie- en kennismaatschappij vraagt immers een ingesteldheid van *levenslang en levensbreed leren* en een aanpassing aan een veranderend kijkpubliek. Toegepast op de openbare omroep, vindt de Vlor dat dit levenslang en levensbreed leren het sterkst gestimuleerd wordt wanneer de educatieve dimensie voldoende ruim wordt opgevat.

3.1.1 Doorheen het aanbod

De educatieve opdracht van de openbare omroep mag niet beperkt blijven tot een specifiek aanbod. Het gebruik van het media-aanbod als leermiddel in onderwijs gaat immers verder dan wat in de huidige beheersovereenkomst onder 'educatief aanbod' begrepen wordt: 'documentaires en magazines over wetenschappen, techniek, geneeskunde, natuur, dieren, geschiedenis, programma's met praktische weetjes (kook, tuin- en woonprogramma's) en didactische ketnetprogramma's'.⁵

Het educatief effect van media reikt veel verder. De ervaring vanuit de onderwijspraktijk leert dat kinderen en jongeren nood hebben aan uitdagingen en prikkels uit hun leefwereld om over te gaan tot 'leren'. In die zin kunnen ook populaire programma's vanuit hun leefwereld stof bieden voor leeromgevingen. Zo kan een televoting van een talentenwedstrijd een goede aanleiding zijn voor een discussie over publieksbeïnvloeding, groepsgedrag, ...

De Vlor vraagt dat de educatieve betekenis van de omroep voldoende ruim bekeken wordt. Dit impliceert niet dat elk programma een educatieve doelstelling moet vervullen; de raad ziet het eerder als een opdracht die loopt *doorheen* de programma's: in alle netten, in het volledige aanbod, doorheen alle sporen, via alle kanalen, ... In die zin moet een 'educatief bereik' van 25% van de huidige beheersovereenkomst als een absoluut minimum worden beschouwd.

De Vlor ziet weinig heil in het onderbrengen van educatie in niches. Een 'doelgroepenbenadering' mag geen synoniem zijn voor doelgroepenizers. Het effect van een welbepaalde doelstelling kan dikwijls groter zijn wanneer men deze tracht te bereiken via het generalistisch aanbod. Zo kan een geslaagde reeks als 'de School van Lukaku' mogelijk meer betekenen voor interculturele toenadering dan een programma waar interculturaliteit een specifieke doelstelling is. In diezelfde zin was ook 'De acht' zeer betekenisvol voor een positieve benadering van het BSO. De Vlor wenst ook het belang te onderstrepen van het gebruik van nieuws- en duidingsprogramma's.

⁵ Beheersovereenkomst 2007-2011, p.20

3.1.2 Doorheen de kanalen

De educatieve rol kan ook niet beperkt blijven tot enkel het programma-aanbod op de radio- en televisienetten. Ook het internet- en het mobiel-aanbod van de openbare omroep heeft een duidelijk educatief effect. De onderwijswereld kan zijn ogen niet sluiten voor de socialiserende impact van multimedialkanalen.

De Vlor stelt vast dat de openbare omroep extra aandacht besteedt aan zijn informatieve en culturele opdracht via de online themakanalen (het zgn 'derde spoor' met deredactie.be en cobra.be). Beide voorbeelden tonen aan dat een kruisbestuiving tussen omroep en de betrokken sectoren tot een interessant aanbod kan leiden. De Vlor ziet hier ook mogelijkheden voor een gelijkaardig 'onderwijskanaal'.

3.2 Kennisdeling tussen omroep en onderwijs

Onderwijs maakt steeds meer gebruik van **multimediale leermiddelen**. De onderwijssector is vragende partij om hierover expertise uit te wisselen met de openbare omroep, De Vlor ziet dit als een complementaire kennisdeling: het ontwerpen van specifieke leermodules vraagt immers zowel een didactische als een mediatechnische aanpak.

Sinds enige tijd wint **mediageletterdheid** terecht aan belang in het media- en onderwijsbeleid van de Vlaamse overheid. Het is immers zo dat mediageletterdheid van cruciaal belang is voor de maatschappelijke vorming en voor de actieve participatie in de samenleving. Het gaat hierbij over alle soorten media: de klassieke audiovisuele en de gedrukte media, maar zeker ook over (een vermenging met) de internetmedia die in de leefwereld van de jongeren een steeds prominenter plaats krijgen.

Het werken aan mediageletterdheid en mediawijsheid is een belangrijk thema geworden binnen het onderwijs. Scholen willen kinderen en jongeren vormen tot kritische gebruikers van de media en van mediaboodschappen en dat zowel in de rol van zender als ontvanger. Dit vereist inzicht in bijvoorbeeld beeldcultuur (hoe wordt aan beelden betekenis gegeven?), in hoe nieuwsfeiten 'gemaakt' worden, ... Scholen kunnen hier een wezenlijke rol spelen, maar zijn hiervoor zelf niet altijd voldoende 'mediageletterd'. In die zin is de onderwijssector vragende partij voor ondersteuning. In zijn vorig advies over de beheersovereenkomst (2005) suggereerde de Vlor reeds dat kennisdeling met de openbare omroep als een mogelijke piste is voor media-educatie in onderwijs. De raad herhaalt dit voorstel zeer nadrukkelijk. Zo zou onderwijs een beroep kunnen doen op de know how van de omroep bij de professionalisering van leerkrachten en directeurs.

De overheid stimuleert het werken rond mediageletterdheid o.a. via het project 'Kranten in de klas',⁶ een project dat de Vlor zonder meer waardeert. Vraag is of deze methodiek niet kan worden doorgetrokken naar niet-gedrukte media, waaronder de audiovisuele media. In die zin kan een gelijkaardig project in samenwerking met de openbare omroep ('Karrewiet in de klas?') zeker interessant zijn voor media-educatie op school. Op het niveau van multimedia kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een 'veilig en verantwoord' sociaal 'Ketnetwerk' voor kinderen.

⁶ Ingrid Lieten, *Beleidsbrief media 2010-2011*, 28 oktober 2010, p.11.

3.3 Ontsluiting van het aanbod

Mediageletterdheid impliceert ook toegang tot de media. Het is dan ook de opdracht van de openbare omroep om de digitale kloof te verkleinen en zijn media-inhoud democratisch ter beschikking te stellen van het publiek. In het kader van hun media-educatieve opdracht dienen ook de scholen een goede toegang te hebben tot het aanbod van de openbare omroep. Dit is vandaag niet altijd het geval. Betalende abonnementen voor digitale televisie en auteursrechtelijke bepalingen zijn belangrijke drempels voor het gebruik van het materiaal van de omroep in de klas.

De Vlor vraagt dat de overheid de voorwaarden schept voor een laagdrempelige toegang voor onderwijs tot het aanbod van de openbare omroep. Meer concreet denkt de raad aan goedkope abonnementen voor digitale televisie voor scholen en aan specifieke auteursrechtelijke regelingen.

In diezelfde zin pleit de Vlor voor een beschikbaarheid van het **VRT-archief** voor onderwijsdoeleinden. Waarom niet de mogelijkheden verkennen van het digitaal archief van de omroep naast de traditionele zoekfuncties die nu worden gebruikt in de onderwijspraktijk (Google, Wikipedia, Youtube)? De onderwijssector zou alvast concrete aanbevelingen kunnen doen over bijvoorbeeld een educatieve zoekstructuur van het VRT-archief.

Een interessant voorbeeld uit Nederland is ED*IT, een initiatief van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid, waar leerkrachten het archief van de Nederlandse Publieke Omroep zelf kunnen bewerken, inkorten, hermonteren, om dan tijdens de les te hergebruiken.⁷

Tenslotte wil de Vlor de toegankelijkheid ook benaderen vanuit de **inclusiegedachte**. De omroep moet ambitieus genoeg zijn om zijn aanbod ook toegankelijk te maken voor kansengroepen uit het gewoon onderwijs en kinderen en jongeren uit het buitengewoon onderwijs. Vanuit zijn ervaring met zorgbreed werken zou de onderwijssector hierover kunnen samenwerken met de openbare omroep.

3.4 Een overlegplatform tussen omroep en onderwijs

De Vlor is ervan overtuigd dat de openbare omroep en onderwijs naar elkaar moeten kijken en hun beeld op de toekomst moeten samenleggen.

De raad ziet heel wat stof voor een regelmatige samenwerking en overleg tussen beide maatschappelijke actoren en stelt daarom voor om een overlegplatform in te richten voor:

- kennisdeling en ervaringsuitwisseling over o.a. het gebruik van (multi)media als leermiddel, media-educatie, het toegankelijk maken van het aanbod;
- het maken van afspraken over ontsluiting van huidig aanbod en archief.

Dit overlegplatform kan kaderen in de beleidssamenwerking die beide bevoegde ministers hebben aangekondigd op het gebied van onderwijs en media.⁸

⁷ <http://www.ed-it.nu>

⁸ Ingrid Lieten, *Beleidsbrief media 2010-2011*, 28 oktober 2010.

Pascal Smet, *Beleidsbrief onderwijs, 2010-2011*, 26 oktober 2010.

De Vlor biedt zich aan als platform voor dit overleg en deze samenwerking. De raad is immers een breed overlegplatform voor iedereen die bij onderwijs betrokken is: de onderwijsorganisaties maar ook belanghebbenden zoals ouders, leerlingen/studenten/cursisten, sociale en economische organisaties.